

Lech Krzyżanowski

"ICOMOS Bulletin", z. 1-4, 1971-1976 : [recenzja]

Ochrona Zabytków 31/2 (121), 143-144

1978

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

określony obszar, ukształtowany celowo jako dekoracyjne środowisko i jako taki o znaczeniu historycznym. Termin ten obejmuje projektowanie krajobrazu". Komitet Brytyjski Roku Zabytków przedłożył wniosek traktowania konserwacji ogrodów na równi z konserwacją zabytków architektonicznych. Parlament angielski włączył dodatkową klauzulę do przygotowywanej wówczas ustawy (*Town and Country Amenities Act* — 1974) i potraktował ją jako „wkład Parlamentu do Europejskiego Roku Zabytków”. W ten sposób w brytyjskim ustawodawstwie pojawiła się pierwsza wzmianka o ogrodach historycznych. Nowum polega na tym, że obecnie ogrody historyczne, w odróżnieniu od ustawy z 1953 r., nie muszą stanowić części uzupełniającej zabudowy historycznej, ale mogą otrzymywać pomoc finansową na własnych prawach. Autor porusza także zagadnienie zasad rejestracji ogrodów historycznych. Zamiast klasyfikacji ICOMOS (1, 2, 3 w każdym kraju)

„ICOMOS Bulletin”, z. 1—4 (1971—1976)

Niespełna cztery lata temu po utworzeniu ICOMOS-u na warszawskim inauguracyjnym kongresie komitet wykonawczy na posiedzeniu w 1969 r. w Brukseli podjął inicjatywę wydawania drugiego, obok „Monumentum”, pisma. Przyjęto wówczas zasadę, że pismo to — „ICOMOS Bulletin”, będzie wychodziło z inicjatywy komitetów narodowych, prezentując materiały przez nie przygotowane. Postanowiono w każdym zeszycie umieszczać dokładną informację o działalności organizacji, komitetów narodowych i innych ważnych wydarzeniach międzynarodowych, wiążących się z przedmiotem działań ICOMOS-u. Ustalono zasadę dwujęzyczności (angielski, francuski), co nie stoi na przeszkodzie wprowadzeniu trzeciego języka.

Redakcja „Ochrony Zabytków” zamierzała wprowadzić „ICOMOS Bulletin” do stałego przeglądu piśmiennictwa, słuszne jednak wydawało się poczekać kilku lat w celu zaprezentowania Czytelnikom dorobku kilku komitetów narodowych, a następnie przejście do omawiania poszczególnych numerów. Począwszy od zeszytu 5, „ICOMOS Bulletin” będzie stałą pozycją w naszym przeglądzie czasopism konserwatorskich. Kierujemy się tu także intencją przedstawiania, choć ze znacznym opóźnieniem, zarysu działalności ICOMOS-u, organizacji mało w naszym kraju znanej, bowiem niemal wszystkie próby gromadzenia informacji w oparciu o krajowych korespondentów nie dały — niestety — rezultatów.

Przedmiotem niniejszego omówienia są cztery dotychczas wydane zeszyty „ICOMOS Bulletin” (w latach 1971—1976). Wobec znacznej ich objętości odbiegamy tym razem od zasady przedstawiania głównych tez wszystkich materiałów. Ograniczamy się do charakterystyki wydawnictwa, prezentacji tytułów i zwrócenia uwagi na niektóre artykuły. Z tego samego powodu *Kronika* ICOMOS-u będzie potraktowana bardzo skrótowo.

Zeszyt 1—1971, wydany przez Węgierski Komitet Narodowy ICOMOS, zawiera następujące materiały: działalność ICOMOS-u od chwili powstania; status prawny ICOMOS-u i jego związki z UNESCO; działalność komitetów narodowych w 1969 r.; sprawozdanie z II Walnego Zgromadzenia, Oksford 1969 (bardzo interesujące ze względu na obiektywną relację z działalności poszczególnych delegacji, ukonstytuowanie się władz itp.); raport z Pierwszego Spotkania Międzynarodowego Komitetu Fotogrametrii Architektonicznej w Paryżu, 1970; sprawozdanie z symposium *Wpływ czynników atmosferycznych na kamień*, Bruksela 1970; dyskusje konserwatorskie w USA; rezolucja symposium *Konserwacja i ochrona oraz ekspozycja zabytków i miejsc zabytkowych w związku z rozwojem turystyki*, Oksford 1969; siedziba ICOMOS-u w Hôtel St. Aignan w Paryżu. Materiały węgierskie prezentuje Miklos Hörler w obszernym, bogato ilustrowanym artykule *Karta Wenecka a konserwacja zabytków architektury na Węgrzech* (publikowany z pewnymi skrótami w „Ochronie Zabytków”, nr 1, 1976).

Pierwszy numer „ICOMOS Bulletin” zaprezentował charakterystyczne cechy tej serii wydawniczej. Są to: wysoki poziom edytorski (znakomity papier kredowy, doskonałe ilustracje), zwięzły, lecz wystarczająco dokładny, serwis informacyjny o działaniach ICOMOS-u. Już w tym zeszycie przyjęto zasadę przekazywania wszelkich informacji wyłącznie w oparciu o dokumenty przekazywane przez komitety narodowe. Dodać należy, że wysoki poziom edytorski uzyskano, między innymi, dzięki dotacji UNESCO, która każdy zeszyt wspiera specjalną subwencją.

proponuje określenie wartości historycznej i estetycznej, stanowiących podstawę do zaszerogowania do następujących grup:

I — ogrody o znaczeniu międzynarodowym, II — o znaczeniu krajowym, III — o znaczeniu regionalnym i IV — o znaczeniu lokalnym. Artykuł końcowy *Local Authority Contribution. B Bibliographic Note* omawia działalność władz administracyjnych w zakresie konserwacji miast, wsi i krajobrazu. Załącznik do artykułu zawiera około 50 pozycji opracowań konserwatorskich liczonych według miast i hrabstw, natomiast około 200 opracowań liczonych tematycznie dla Anglii i Walii.

Wszystkie artykuły zawierają ilustracje w tekście (mapy i plany) oraz ilustracje poza tekstem, przedstawiające wyniki realizacji konserwatorskich w różnych miastach.

Halina Orlińska

Zeszyt 2—1971 przygotowany został przez Radziecki Narodowy Komitet ICOMOS. Kronika zawiera następujące materiały: konferencja Komitetu Wykonawczego i Doradczego ICOMOS w Paryżu, 1971; raport o działalności narodowych komitetów w latach 1970 i 1971; spotkanie Specjalistycznego Komitetu do spraw Dokumentacji (interesująca relacja o dyskutowanym programie działania paryskiego Centrum Dokumentacji ICOMOS); Druga Konferencja Międzynarodowego Komitetu ds. Fotogrametrii Architektonicznej, Praga 1971 (prezentacja szczegółowych założeń działalności, zagadnienia szkolenia itp.); symposium *Ochrona architektury ludowej*, Strbskie Pleso — Brno, 1971; Pierwsze Międzynarodowe Symposium *Konserwacja i restauracja historycznych parków* w Fontainebleau, 1971; List Świętej Kongregacji *O ochronie historycznej i artystycznej spuścizny kościoła* w Rzymu, 1971; Generalne Zgromadzenie „Europa Nostra”, 1971; doroczna konferencja IBI (Międzynarodowego Instytutu ds. Zamków), 1971; programy kursów konserwacji i restauracji zabytków, organizowanych przez Wydział Architektury Uniwersytetu w Rzymie i ICOMOS — Scuola di perfezionamento per le studio ed il restauro dei monumenti; wiadomości ICOMOS (m.in. in extenso znanienity na temat stref ochrony referat Gabriela A l o m a r a *Człowiek i jego środowisko kulturowe*). Drugą część zeszytu wypełniają publikacje radzieckich specjalistów, którzy przedstawili niektóre zagadnienia ze swojej działalności. Nota A. H a ł t u r i n a *Współczesne problemy ochrony zabytków* stanowi wprowadzenie w radziecką problematykę ochrony zabytków. O. C h w i d k o w s k i w artykule *Dawne miasta i współczesne życie* porusza nie tylko zagadnienia związane z zabytkami Moskwy, lecz charakteryzuje sytuację w Suzdal, Tbilisi czy Kubaniu oraz omawia metodykę prac i ogólne ich założenia.

Zagadnienia ochrony i użytkowania zabytków historii i kultury błyskotliwie i głęboko analizuje V. I w a n o w, omawiając także zagadnienia współczesnej turystyki w rejonach historycznych. B. G n i a d o w s k i w artykule *Muzea pamięci narodowej* analizuje problemy ogólne na przykładzie muzeum w Szczenskoje — miejscu syberyjskiego zesłania W. I. Lenina. K. M a k o w i e c k i omawia *Problemy parków etnograficznych. Pomiędzy wojenne w ZSRR* przedstawił I. S w i e t ł o w, a V. J a n i n omówił studium starego miasta Nowgorodu w świetle badań archeologicznych. Numer przygotowany przez radzieckich kolegów wyróżnia się różnorodnością problematyki.

Zeszyt 3—1975, wydany przez Komitet Narodowy ICOMOS w RFN, odbiega od wyżej przedstawionych. Oprócz obowiązkowych dwu mutacji językowych zawiera także niemiecką, a programowym informacjom ICOMOS-u towarzyszą zwięzłe monografie konserwatorskie zespołu małych miast Bawarii, Badenii i Wirtembergii, przygotowane z okazji konferencji poświęconej zagadnieniom ochrony historycznych struktur i krajobrazu. Jest to zatem monotematyczna i wąska w gruncie rzeczy ekspozycja zagadnień konserwatorskich krajów Republiki Federalnej Niemiec. Walorem takiego ujęcia jest znaczne pogłębienie problematyki, ukazanie szczegółowych zagadnień i rozwiązań. *Miasto jest zabytkiem* — cytuje G. D e h i a (1908 r.) w słowie wstępnym W. B o r n h e i m g e n. S c h i l l i n g. R e g i n a D o l l i n g w zwięzłym artykule *Male, historyczne miasta w Bawarii, Badenii i Wirtembergii — obecna sytuacja, stan zachowania i zmiany* zarysowuje ogólną problematykę dotyczącą ochrony małych miast RFN. Z kolei następują wspomniane, krótkie monografie miast: Ansbach, Berching, Dettelbach, Dinkelsbühl, Eichstatt,

Ellingen, Ellwangen, Frickenhausen, Iphofen, Kelheim, Langenburg, Marktbreit, Neuburg n. Dunajem, Neuenstein, Nordlingen, Ochsenfurt, Ohringen, Ratyzbona, Rothenburg/Tauber, Schwabisch Hall, Sommerhausen, Volkach, Weikersheim, Würzburg. Zostały one przedstawione według następującego układu: historia, obecna pozycja miasta, ludność i zatrudnienie (w miarę możliwości podawano dane z okresu średniowiecza, XVIII w., 1900 i 1973 r., z dość szczegółową analizą zatrudnienia w poszczególnych zawodach), konserwacja i rozwój miasta, perspektywy rozwojowe. Bogate ilustracje — plany miast, sporo zdjęć lotniczych, liczne przykłady zabudowy ulic i najciekawszych zabytków architektury. Teksty utrzymane są w rzeczowym, obiektywnym tonie. Ich bezimienni autorzy nie stronią jednak od komentarzy krytycznych w wypadku dokonanych już lub zamierzonych zniszczeń historycznej tkanki miast i pejzażu. Każdy z tych tekstów wart jest uważnego przestudiowania. W większości owych miast i miasteczek procesy urbanizacyjne postępują szybko i stają się powodem — podobnie jak w naszym kraju — wielu trudnych do rozwiązania problemów konserwatorskich.

Kronika ICOMOS-u zawiera następujące materiały z 1972 r.: sprawozdanie z III Generalnego Zgromadzenia w Budapeszcie (łącznie z tekstem rezolucji w sprawie Wenecji); ustalenia Komitetu Wykonawczego w Paryżu; symposium w Sandefjord (Norwegia) w sprawie skandynawskich miasteczek o drewnianej zabudowie; rezolucje przyjęte na symposium krajów Ameryki Łacińskiej (w Meksyku) w dyskusji nad Kartą Wenecką; sprawozdanie z III Kongresu Międzynarodowego Fotogrametrii Architektonicznej w Zurychu (bardzo szczegółowe, z wieloma ustaleniami technicznymi); działalność komitetów narodowych; ONZ i ochrona środowiska (sprawozdanie i dokumenty z konferencji w Sztokholmie); informacje UNESCO; informacje ICOMOS.

Zeszyt 4—1976 został wydany przez Państwowy Instytut Ochrony Zabytków i Przyrody w Pradze, Słowacki Instytut Ochrony Zabytków i Przyrody w Bratysławie oraz Czechosłowacki Komitet ICOMOS. Po raz pierwszy w „ICOMOS Bulletin” współautorstwo sygnowały instytuty państwowe. Całość numeru poświęcono ochronie historycznych zespołów miast i wsi. Materiały nie są sygnowane, redaktor całości: Vladimír Novotný. Przedstawiono następujące materiały: *Wstęp; Rozwój historycznych miast Czech i Moraw; Rozwój historycznych miast Słowacji; Konserwacje historycznych miejskich stref ochronnych Czech i Moraw; Konserwacja historycznego centrum Pragi; Konserwacja historycznych stref chronionych w Słowacji i inne metody opieki nad zabytkowymi miastami i zespołami wiejskimi w Słowacji; Klasyfikacja historycznych miast Czeskiej Republiki Socjalistycznej i inne metody ochrony miejskich zespołów zabytkowych; Ochrona zespołów wiejskich; Wnioski (szczególnie interesujące poglądy na temat współczesnej funkcji zabytkowych miast, udziału nowoczesnych założeń architektonicznych i funkcji współczesnych); Wkład Czechosłowacji w działalność ICOMOS-u.*

Ta ostatnia relacja imponuje wielością dorobku i może być przykładem planowo i konsekwentnie realizowanego działania. Drugą część zeszytu wypełniają materiały przygotowane przez paryskie centrum ICOMOS-u. Zawarte tu są sprawozdania z działalności komitetów narodowych w latach 1973—1974 oraz następujące materiały z 1973 r.: rezolucje sympozjów *Problemy występujące w konserwacji zabytków prezentujących różne kultury* w Kordobie, *Przestrzeń uliczna w miastach historycznych* w Lozannie, *Ochrona historycznych centrów miejskich i problemy adaptacji do współczesnych potrzeb krajów socjalistycznych* w Wilnie, *Konserwacja i rewitalizacja rodzimej i wiejskiej architektury* w Tessalinikach, *Konserwacja i restauracja historycznych ogrodów* w Granadzie; sprawozdanie z czwartego spotkania Międzynarodowego Komitetu Fotogrametrii Architektonicznej we Florencji; działalność Komitetu Narodowego ICOMOS w Iraku; zamierzenia dotyczące konserwacji świątyn w Borobudur. W informacjach z 1974 r. zawarte są: rezolucje symposium poświęconego nowym funkcjom społecznym historycznych zabytków (Magdeburg), seminarium *Konserwacja zabytków w rejonach sejsmicznych* w Antiqua (Gwatemala), seminarium ICOMOS na temat adaptacji budynków historycznych na cele muzealne (Warszawa); materiały z seminarium *Integracja współczesnej architektury w dawnych ośrodkach* (Kazimierz Dolny) oraz *Pierwszego Ogólnoamerykańskiego Seminarium w sprawie konserwacji i restauracji spuścizny historycznej okresu kolonialnego i republikańskiego* w San Domingo; sprawozdanie z działalności Międzynarodowego Komitetu Fotogrametrii Architektonicznej; dokumenty Międzynarodowego Komitetu Historycznych Miast przyjęte na posiedzeniu w Pradze; działalność Syryjskiego Komitetu Narodowego; wiadomości UNESCO.

Lektura „ICOMOS Bulletin” wykazuje dowodnie, że w wielu krajach skutecznie i aktywnie działają komitety narodowe ICOMOS, a także pozwala, choć z pewnym opóźnieniem, dowiedzieć się o konferencjach, sympozjach lub seminariach poświęconych tematowi jakże dla nas ważnym i interesującym. Dzięki lekturze rezolucji, rekomendacji i innych materiałów z tych spotkań można bliżej poznać ich tematykę i być świadomym wydarzeń kształtujących współczesną teorię i praktykę konserwatorską (przypuszczamy, że w pewnych wypadkach istnieje możliwość uzyskania kserokopii źródłowych materiałów z paryskiego centrum ICOMOS-u). Istotną cechą materiałów prezentowanych przez komitety narodowe jest próba podsumowania wybranej tematyki według najnowszych poglądów. Jest to ujęcie szersze od wymogów stawianych autorom publikującym w „Monumentum”, gdzie przedstawiane są znacznie węższe zakresy tematyczne. Lektura „ICOMOS Bulletin” pozwala bliżej poznać zagadnienia innych krajów, porównać ich rozwiązania z naszymi i rozszerzyć horyzonty wiedzy zawodowej — co jest nieodzowne w tak skomplikowanym działaniu, jak ochrona i konserwacja dóbr kultury.

Lech Krzyżanowski

PRZEGLĄD ZAGRANICZNYCH CZASOPISM KONSERWATORSKICH

LES MONUMENTS HISTORIQUES DE LA FRANCE. Les monuments de la France. Wyd. La Caisse Nationale des monuments historiques, Paryż, dwumiesięcznik

Rocznik 1975*

Rok Europejskiego Dziedzictwa Architektonicznego

Zeszyt 1, stron 69, ilustracje

ROUEN i COLMAR

M. Guy, *Editorial (Od wydawcy)*, s. 1.

J. P. Paquet, *Théorie de la restauration (Teoria restauracji)*, ss. 2—7, 7 il. Rozważania na temat przyczyn zniszczeń budowli zabytkowych, ze szczególnym zwróceniem uwagi na destrukcję materiału spowodowaną zanieczyszczeniem powietrza; przegląd metod i środków stosowanych w konserwacji. Próba określenia podstawowych zasad postępowania konserwatorskiego, m.in. takich,

jak konieczność ustalenia pierwotnego wyglądu obiektu i kolejnych jego nawarstwień, zachowanie wierności i dyskrecji w dokonywaniu niezbędnej wymiany elementów, odtworzenie pierwotnej faktury charakterystycznej dla epoki, w wypadkach niezbędnych adaptowanie budowli do nowych funkcji, zapewniających jej przetrwanie.

F. Bourignon, *Rouen „objectif 75: l'accueil” (Rouen, „cel 75: osiągnięty”)*, ss. 9—14, 7 il. Szczegółowe przedstawienie zamierzeń na rok 1975 i lata późniejsze w zakresie restaurowania zabytków Rouen, dzięki uzyskanym funduszom państwowym, społecznym i prywatnym. Pracami objęto przede wszystkim zabytkowe centrum, dostępne tylko dla pieszych, z wytyczonymi trzema traktami: zachodnim, północnym i wschodnim. W trakcie zachodnim głównym obiektem jest Stary Rynek, w północnym — budynek sądu, Wielki Zegar i ratusz, zaś we wschodnim — zabytkowa dzielnica Saint Maclou (pałac Aligre, klasztor cmentarny i dzielnica foluszniaków). Omówienie stanu zabytków przed renowacją, stopnia zaangażowania prac i zapowiedź oddania do użytku większości obiektów w ciągu 1975 r.

* Redakcja wznawia stały przegląd wydawnictwa „Les Monuments Historiques de la France” od rocznika 1975, tj. od momentu zmiany pisma z kwartalnika na dwumiesięcznik.

Czytelników przepraszamy za kilkuletnią przerwę, spowodowaną trudnościami w uzyskiwaniu czasopisma. Obecnie otrzymuje je Biblioteka Ośrodka Dokumentacji Zabytków w Warszawie.